

УДК 632.913.1
© 2010

П.О. Мельник,
доктор
біологічних наук

О.С. Деревенко,
кандидат
біологічних наук

Українська науково-
дослідна станція
карантину рослин УААН

МІЖНАРОДНІ ФІТОСАНІТАРНІ ВИМОГИ ДО СЕРТИФІКАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ

Висвітлено основні положення міжнародних фітосанітарних вимог до сертифікації продукції. Розглянуто питання призначення, оформлення та видачі фітосанітарних сертифікатів і реекспортних фітосанітарних сертифікатів, вимоги до вантажу, вказівки щодо його знезаражування.

Міжнародні фітосанітарні заходи (МФСЗ) є частиною всесвітньої програми політики і технічної допомоги Організації по продовольству і сільському господарству (ФАО) при ООН відносно карантину рослин. Програма робить доступними стандарти для членів ФАО та інших зацікавлених сторін для гармонізації фітосанітарних заходів на міжнародному рівні, спрощення торгівлі і уникнення застосування невиправданих заходів, що перешкоджають торгівлі.

МФСЗ розробляються Секретаріатом Міжнародної Конвенції з карантину і захисту рослин (МККЗР) і є стандартом, керівництвом і рекомендаціями національним організаціям з карантину і захисту рослин (НОКЗР) при підготовці і видачі фітосанітарних (ФСС) та реекспортних фітосанітарних сертифікатів (РеФСС).

Серед вимог у ст. 5 п. 2а МККЗР зазначено, що огляд та інші заходи, пов'язані з видачею фітосанітарних сертифікатів, повинні проводитись тільки офіційною національною організацією з карантину і захисту рослин або під її керівництвом. Фітосанітарні сертифікати повинні видаватись посадовими особами, кваліфікованими і уповноваженими офіційною національною організацією з карантину і захисту рослин, діяти від її імені і під її контролем за умови, що ці особи володіють знаннями і інформацією, які дозволяють адміністративним органам сторін, що імпортують і домовляються, приймати такі фітосанітарні сертифікати, що заслуговують довіру.

При цьому фітосанітарні сертифікати видаються для засвідчення того, що вантажі рослин, рослинних продуктів або інших підкарантинних матеріалів відповідають специфічним фітосанітарним імпорнтним вимогам і засвідчуючій заяві сертифіката відповідного взірця.

Моделі сертифікатів забезпечують стандартну форму вислову та формат, яких слід дотримуватись при підготовці офіційних фітосанітарних сертифікатів. Це необхідно для гарантії дійсності цих документів та відображення в них основної інформації.

Країни, які імпортують, повинні вимагати фітосанітарні сертифікати тільки для підкарантинних матеріалів. Вони включають рослини, цибулини

та бульби, насіння для посіву, фрукти та овочі, зрізані квіти та гілки, зерно і середовища вирощування. Фітосанітарні сертифікати можуть бути використані і для деяких рослинних продуктів, які були піддані обробці, якщо такі продукти за своєю природою або особливостями їх обробки створюють потенційний ризик щодо інтродукції регульованих шкідливих організмів (деревина, бавовна тощо). Фітосанітарного сертифіката потребують й інші підкарантинні матеріали, коли фітосанітарні заходи є технічно обґрунтованими (порожні контейнери, транспортні засоби і організми).

НОКЗР повинні домовлятися у двосторонньому порядку за наявності розбіжностей між країнами, які імпортують та експортують продукцію, щодо обґрунтованості вимог фітосанітарного сертифіката. Зміни вимог фітосанітарного сертифіката повинні базуватись на принципах прозорості і недопущення дискримінації.

Фітосанітарний сертифікат має бути оригіналом, або в особливих випадках завіреною копією, виданою НОКЗР, що супроводжує вантаж і передається (вручається) відповідним посадовим особам після прибуття в країну, що імпортує.

Альтернативно можна використувати електронну сертифікацію за умови, що форма видачі і захищеність прийнятні для країн-імпортерів; інформація, що представляється, відповідає прийнятій моделі(ям); мета сертифікації реалізується відповідно до МККЗР; дійсність органу, що видає сертифікат, може бути належно встановлена.

Країни, які імпортують, не повинні приймати недійсні або підроблені сертифікати. Органи, що видають сертифікати, повинні бути швидко повідомлені про неприйнятні або підозрілі документи (МСФМ № 13: Рекомендації з нотифікації про невідповідність та екстренну дію). НОКЗР країни, що експортує, повинна в разі необхідності здійснити дії, які коректують документи, а також підтримувати пильність та безпеку для забезпечення фітосанітарним сертифікату, виданим цим органом, високого рівня довіри.

До причин невизнання фітосанітарного сертифіката і запиту на додаткову інформацію віднесено нерозбірливість, неповноту, закінчення або

недотримання терміну дії сертифіката, включення незавірених змін, підчисток або суперечливої чи непослідовної інформації, використання формувань, що не відповідають наведеним моделям сертифікатів, сертифікація заборонених продуктів, незавірені копії.

Підробленими вважають сертифікати, які не санкціоновані НОКЗР; видані на бланках, що не узаконені НОКЗР, що видають сертифікати; видані особами, організаціями або іншими інстанціями, не уповноваженими НОКЗР, та ті, що містять неправдиву інформацію.

Країни, що імпортують продукцію, підчас устанавлюють вимоги, яких необхідно дотримуватись при підготовці і видачі фітосанітарних сертифікатів. Вони, зазвичай, включають:

мову (країни можуть вимагати заповнення сертифікатів певною мовою або мовою із запропонованого списку), країнам рекомендовано включити в список одну з офіційних мов ООН;

термін дії (країни, що імпортують продукцію, можуть призначати час, передбачений для видачі після її догляду і/або обробки, період часу між видачею та відправленням вантажу з країни походження, а також термін дії сертифіката);

заповнення (країни можуть вимагати друкованого заповнення сертифіката або заповнення розбірливими рукописними заголовковими буквами);

одиниці (країни можуть вимагати опис вантажу та заявленої кількості в узгоджених одиницях).

Фітосанітарні сертифікати і реекспортні фітосанітарні сертифікати повинні містити тільки інформацію, що стосується фітосанітарних питань без ствердження того, чи дотримано вимоги щодо здоров'я людини і тварин, залишкових кількостей пестицидів і радіоактивності, посилення на комерційну інформацію, наприклад, кредитні листи.

Для полегшення використання перехресних посилення на фітосанітарні і ті документи, що не відносяться до фітосанітарної сертифікації (кредитні листи, накладні, сертифікати CITES), до фітосанітарного сертифіката може бути прикріплено письмове повідомлення, яке асоціює цей фітосанітарний сертифікат з ідентифікаційним кодом, позначенням або номером документа, що відноситься до справи і вимагає перехресних посилення. Таке повідомлення повинно прикріплюватись тільки у разі необхідності і не розглядатись як офіційна частина фітосанітарного сертифіката.

Всі частини фітосанітарних сертифікатів і реекспортних фітосанітарних сертифікатів повинні бути заповнені. Якщо якогось показника немає, то слід вписати слово «відсутній» або строчка повинна бути знищена (для запобігання підробки).

Фітосанітарний сертифікат містить такі дані:

номер (ідентифікаційний) сертифіката, який як єдиний порядковий номер асоційований з системою ідентифікації і «відслідковує» перевірки та служить для зберігання даних;

організація з карантину і захисту рослин — складова частина, яка потребує наведення назв офіційної організації і країни, що видають сертифікат. Назва НОКЗР може бути додана тут, якщо вона не є частиною надрукованої форми;

кому — організації(ям) з карантину і захисту рослин, де вписана назва держави, яка імпортує. У випадках, коли вантаж іде транзитом через державу і має спеціальні транзитні вимоги, зокрема необхідність фітосанітарних сертифікатів, то тут можуть бути вписані країна, що імпортує, та країна транзиту. Необхідно забезпечити дотримання і відповідну вказівку імпортерів і/або транзитних регламентацій кожної держави. У випадках, коли вантаж імпортується і реекспортується в іншу державу, назви обох країн, що імпортують, можуть бути вписані за умови дотримання імпортерів регламентацій обох країн;

експортер і його адреса — інформація встановлює походження вантажу для полегшення його «відслідковування» і перевірок НОКЗР, що експортує. Назва і адреса повинні належати країні, що експортує. Якщо імпортером є міжнародна компанія, що має іноземну адресу, то необхідно використовувати назву і адресу місцевого представника або вантажовідправника експортера;

заявлений одержувач і його адреса — показано назву та адресу вантажоодержувача для надання можливості НОКЗР, яка імпортує, підтвердити особу вантажоодержувача. Країна, що імпортує, може вимагати, щоб ця адреса була в державі, яка імпортує;

кількість місць і опис упаковки — розділ включає інформацію для надання можливості НОКЗР державі, що імпортує, ідентифікувати вантаж і його складові, а у разі необхідності перевірити їх розмір. Метри контейнерів і/або вагонів є додатком до опису упаковки і можуть бути включені тут, якщо вони відомі;

відмінні знаки (маркування) — вказуються у фітосанітарному сертифікаті або проштампованому і підписаному додатку до цього сертифіката. Відмінні знаки на мішках, картонних коробках або іншій тарі слід включати тільки для сприяння ідентифікації вантажу;

місце походження — графа засвідчує, де вантаж отримує свій фітосанітарний статус, тобто де він, можливо, міг бути зараженим або забрудненим шкідливими організмами. Зазвичай, це повинно бути місце виробництва товару. Якщо товар зберігається або переміщується, то його фітосанітарний статус може з часом змінюватись залежно від його нового місцезнаходження і вважатись місцем походження. За особливих обставин товар може набувати свій фітосанітарний статус у більше, ніж одному місці. Тоді йдеться про шкідливі організми з одного або більше місць, а НОКЗР повинні вирішити, яке місце або місця походження найбільш точно відображають ситуацію, яка надала товару його фітосанітарний статус і кожне місце повинно декларуватись. У ви-

няткових випадках (змішані партії насіння), які мають більше однієї країни походження, необхідно вказувати всі можливі місця походження. Країни можуть вимагати, щоб «вільна зона», «вільне місце виробництва» або «вільна ділянка виробництва» були в цьому розділі конкретизовані;

заявлений спосіб транспортування — морський, повітряний, автомобільний, залізничний, поштовий та пасажирський слід супроводжувати назвою судна і номером рейсу корабля або літака, якщо вони відомі;

заявлений пункт ввезення — пункт прибуття в країну кінцевого призначення, якщо він не відомий, або назва держави. Пункт ввозу першої держави, що імпортує, повинен бути вказаний тоді, коли в розділі «Кому» вписується більше однієї держави. Пункт ввезення до країни кінцевого призначення слід вказувати у випадках, коли вантаж перевозиться тільки транзитом через іншу державу. Якщо країна транзиту вказана в розділі «Кому», то можна навести пункт ввезення в країну транзиту так само, як і в країну кінцевого призначення (наприклад, в пункт А через пункт Б);

найменування продукції і заявлена кількість — детальний опис товару (його категорія, тобто фрукти, посівний і посадковий матеріал тощо) і кількість для можливої перевірки вмісту вантажу. Для полегшення ідентифікації можна використовувати міжнародні коди (коди таможні), а також офіційно визнані міжнародні одиниці виміру і терміни. Різні фітосанітарні вимоги можуть наводитися залежно від типу кінцевого використання (на продовольчі цілі чи розмноження) або стану продукту (свіжий або висушений). Передбачуване кінцеве використання або стан продукту необхідно вказувати точно. Описи не повинні включати специфічні торгові найменування, розміри або інші комерційні терміни;

ботанічна назва рослини — інформація, що ідентифікує рослини і рослинні продукти з вико-

ристанням прийнятої наукової назви (до рівня родової), але з наданням переваги видовій приналежності. Для деяких складних підкарантинних матеріалів і продуктів (запаси кормів, фураж), може виявитись неможливість дати їх ботанічний опис. У таких випадках НОКЗР повинні домовлятися в двосторонньому порядку про прийнятну назву товару або вводити слова «неможливо, Н/З»;

заява, яка засвідчує, що рослини, рослинні продукти або інші підкарантинні матеріали було обстежено і/або проаналізовано відповідно до офіційних процедур і визнано вільними від карантинних шкідливих організмів, які перелічені стороною, що імпортує і домовляється, і відповідають діючим фітосанітарним вимогам сторони, що імпортує і домовляється, включаючи такі і для регульованих некарантинних шкідливих організмів.

Вони вважаються практично вільними від інших шкідливих організмів (додатковий необов'язковий пункт).

При існуванні специфічних імпорتنних вимог і/або зазначенні карантинних шкідливих організмів сертифікат використовують для підтвердження їх відповідності регламентації або вимогам держави, що імпортує.

У випадках, коли імпорتنні вимоги не є специфічними і/або карантинні шкідливі організми не вказані, країна, що експортує, може засвідчувати стан вантажу відносно будь-яких шкідливих організмів, які на її погляд можуть мати фітосанітарне значення;

знезаражування. Вказані обробки повинні бути тільки такими, які допустимі для країни, що імпортує, і здійснюються в країні, що експортує або розташована на шляху пересування, щоб забезпечити відповідність фітосанітарним вимогам країни, що імпортує. Вони можуть включати девіталізацію і обробку насіння.

Висновки

Окремі частини сертифікату можуть бути заповнені заздалегідь, але дата повинна відповідати даті підпису. Сертифікати не можна датувати раніше або пізніше чи видавати після відправлення вантажу, якщо це не узгоджено у двосторонньому порядку. НОКЗР

країни, що експортує, повинна мати можливість перевіряти точність підписів уповноважених інспекторів за вимогою. Установлений міжнародний стандарт фітосанітарної сертифікації продукції є обов'язковим як невід'ємна частка стабільного експорту.

Бібліографія

1. МКЗР. — ФАО. — РИМ, 1997.
2. МСФМ № 7: Система сертифікації на експорт. — ФАО. — РИМ, 1997.
3. МСФМ № 12: Руководство по фитосанитарным сертификатам. — ФАО. — РИМ, 2001.

4. МСФМ № 13: Руководство по нотификации о несоответствии и экстренном действии. — ФАО. — РИМ, 2001.

5. МСФМ № 20: Руководство по системе фитосанитарной регламентации импорта. ФАО. — РИМ, 2004.